

„Op de Vlaamsche Binnenwateren“.

Na het afzonderlijke artikel over het tragische element in Streuvels' „De Oogst“, dat we, als antwoord op een ons gestelde vraag, in het vorige nummer plaatsten, komen we thans tot de bespreking van Streuvels' nieuwe boek: „Op de Vlaamsche Binnenwateren“¹⁾, de beschrijving van een zwerftocht per motorboot over de Vlaamsche rivieren en kanalen.

Lectuur, als ons hier wordt geboden, is onder de Vlaamsche schrijvers zeer populair. Zij houden ervan, om in gezelschap van kunstvrienden er op uit te trekken, ten einde samen te genieten van de gezelligheid, die het onder-elkaar-zijn biedt en van zulke tochten vertellen ze gaarne in hun sappige, tekenende taal. Maar, dergelijke expedities hebben in den regel ook een anderen, dieperen grond. In iederen echten Vlaming leeft een groote liefde voor het wijde, mooie Vlaamsche land. Er is in hem een trek naar „den buiten“, naar de bloeiende, gouden akkers, de verre uitzichten, de simpele landwegjes en vergeten hoekjes. Hij gevoelt telkens weer de behoefte aan een opbouw doorleven van de schoonheidsimpressie, die het eigen land met z'n eigen schoon hem biedt. En als hij dan met z'n vrienden uitzwermt over de wegen of vaarten zoekt hij zeker het vrienden-jolijt, dat de Vlaming zoozeer apprecieert, maar niet minder de bevrediging van den in hem levenden drang, om samen met z'n vrienden, menschen als hij zelf, de oude en toch altijd nieuwe bekoring te doorleven van het Vlaamsche schoon.

De Vlaamsche boeken bewijzen dit.

Men leze maar eens Buysse's „Vroolijke Tocht“, de beschrijving van een automobielrit langs de wegen en door de karakteristieke steden, „Uit het Notheden“ van Frans Verschooren, „Anne-Marie“ van Timmermans en van Streuvels zelf „Langs de wegen“, „Zomerland“, „Land en Leven in Vlaanderen“ e.d., elk op zichzelf de smettende mededeeling van dergelijke tochten, gekleurd met al de stem-

¹⁾ Uitg. van L. J. Veen, Amsterdam.

mingseffecten, die de genoten-schoonheid heeft doen doorleven.

Het zijn juist deze Vlaamsche boeken, die de meer verhalende, de romans dus, zoo men wil, hun achtergrond geven. We kennen het Vlaamsche land, hebben met schier iederen Schrijver langs de wegen en door de steden geloopen, hebben gekeken naar wat zij in enthousiaste bewoording ons aanwezen — en daardoor zijn de schoonheden van verleden en heden voor ons gaan leven, zoo, dat we aanstonds ons thuis voelen als Thiry ons het stadje Lier binnenleidt en Sabbe ons voorgaat door Brugge.

De Vlaamsche tocht-beschrijvingen vormen alzoo een zeer belangrijk deel van de moderne Vlaamsche prozakunst.

„Op de Vlaamsche Binnenwateren“ is de nieuwste proeve van dit soort en, laat ons het aanstonds zeggen, zeker niet de minste.

Het vertelt hoe de Schrijver, Streuvels zelf dus, met een drietal vrienden, allen kunstschilders, een week-reis ondernamen in een motorboot „Het Haantje“. De tocht — het blijkt al uit de allereerste pagina's van het boek — had het tweërlei doel, dat we zoo juist omschreven: „om er eens uit te vliegen en geveien, gelijk wij hier nu zaten, op reis te gaan“, maar ook, „nieuwe indrukken op te doen“, „naar schilderachtige onderwerpen te zoeken“, bekend schoon opnieuw te genieten.

De automobiel van een lommer — Streuvels zelf blijkbaar — zou langs de wegen de boot volgen, om de scheepingen snel te verplaatsen, als een hotel moest worden gezocht of de maag haar rechten gelden deed — ook op reis kan de Vlaming niet buiten de „goesting“ van den overvloedigen maaltijd — een heele lading doek, ramen, kleuren, gereedschap en verdere benodigdheden word ingeladen en de tocht nam een aanvang.

„De Groote“ was kapitein, „de Gladde“ stuurman en „de Kleine en „de Stille Getuige“ passagiers (andere namen dan deze krijgen we niet te lezen).

We volgen den tocht van dag tot dag en maken al de sensaties mee door, die de reizigers doorleven, het telkens „versassen“ (= geschut worden), waarbij gebrek aan schippersroutine soms

gische feitelijkheid ook van de bijzonderheden in Genesis 11 eveneens „disputabel“ zijn, en vergenoeg u met de verklaring, dat ge het feit van de ontbinding der volkeren en talen overhoudt; en ge hebt, bedoeld of niet bedoeld, een „vrijheid van exegese“ opgeëischt, waarvoor de man der *evolutie*der op het gebied van de studie der godsdienstgeschiedenis, u zeer hartelijk, hoewel voor uw geloof minder „stichtelijk“, kan komen bedanken. Hij zal 't warempel niet laten ook.

Maar omgekeerd — houd vast, dat Genesis elf u met al zijn anthropomorfismen toch in *eigenlijken* zin geschiedenis schrijft (volgens Assen!), en dan eerst staat de weg u open voor de ontplooiing van een gereformeerde wetenschap; dan eerst komt er schot in de gereformeerde beoefening van de „*geschiedenis der Godsopenbaring*“¹⁾; dan eerst kunt ge als gereformeerde menscht u uitleven om ook hier uw groote, principieele overtuiging van: „*openbaring tegen evolutie*“ uit te spreken, te belijden, te preciseren en te verdiepen. Dan kan uw gereformeerde wetenschap pas *beginnen*!

En de menschen, die op meetings en in kranten zoo roerend zuchten om de *wetenschap*, die daar in Assen gesmoord heet, mogen deze dingen wel eens overwegen. Zeggen zij, dat Assen de gereformeerde wetenschap in den weg staat (ook bij Genesis 11), dan moge daartegenover hier de meening staan, dat Assen de gereformeerde wetenschap haar onderbouw en haar stimulans heeft *doen behouden*.

Nog eens; men heeft daar in Utrecht niet al te duidelijk gesproken, en het kan dus heel goed zijn, dat we langs elkaar heenredeneeren.

Maar voor mijn doel is het thans genoeg, vast te leggen als mijn eerlijke meening, dat de beslissing van Assen heusch niet op Genesis 11 stranden moet; dat integendeel de exegetische methode van Assen ook van het grootste gewicht is voor de opvatting van Genesis elf; en dat dus kerkeraden en alle mogelijke bezwaarde menschen niet zoo maar beweren moeten, wat hun zonder argument wordt voorgelegd in het besproken concept.

De herinnering aan Genesis elf heeft ongetwijfeld haar waarde. De synode sprak van *consequenties*, die de aanvaarding van dr Geelkerkens eisch van *zijn*(!) „vrijheid van exegese“ zou meebrengen; *consequenties*, die voor het geloofsleven en het gereformeerde denken gevaarlijk zouden zijn.

Welnu, te Utrecht heeft men den vinger gelegd bij een hoofdstuk, dat al dadelijk dienen kan als illustratie om de voor de gereformeerde wetenschap funeste mogelijkheden te doen zien, waarvoor ruimte zou gemaakt worden, als Assen niet de lijn had getrokken, die er is getrokken thans. Laat ze nu maar ergens in het een of ander concertgebouw jammeren, dat de synode is „gestrand“ op de „klip“ der „letterlijkheid“! Och arme!! Assen heeft de gereformeerde wetenschap *geholpen*. En de kwestie is wel zoo belangrijk, dat we graag nog één keer op de Utrechtsche uitspraak terugkomen. We hebben dan tevens gelegenheid even te spreken over het geslachtsregister, dat misschien ook bedoeld werd in het Utrechtsche concept.

K. S.

¹⁾ Ook met betrekking tot Israels roeping uit de volkeren.

Ons catechetisch onderwijs zal voortaan ook op deze dingen moeten letten.

De vragen en de antwoorden van den catechismus „van buiten“ leeren is niet voldoende.

Telkens doen er zich nieuwe kwesties voor, die een andere leerstof eischen. En omtrent het wezen van de Schrift moeten we onze jonge menschen wel inlichten.

Zij moeten weten, dat datgene, wat de Bijbel kenbaar maakt ons als historie wil meeleiden, ook historie is. Hoe men er dan ook in anderen kring over denken moge.

En dan kan het zijn nut hebben de jonge menschen erop te wijzen, dat er ook andere spreekwijzen in de Schrift zijn. Dat er ook visioenen ons worden beschreven. Ook met „de boom“ en „de zee“ uit de Openbaring van Johannes komt men aandragen immers! Dat dit alles gaat over de toekomst, over eeuwige dingen, dus over dingen in een andere denk-categorie dan het heden, dan den tijd, en dat het dus iets anders is — dat ook moet onze jonge menschen duidelijk zijn.

De Gemeente van Christus leert in dezen tijd weer de waarde van het catechetisch onderwijs verstaan. Dat is tenminste een lichtpunt, in het vele duistere van dezen tijd!

J. W.

Correspondentie. Van onderscheiden zijden wordt me gevraagd, wat nu waar is: Op een vergadering in het Concertgebouw te Amsterdam beweerde de heer Naafs, dat door mij de classieke vergadering, waar de vragen aan Dr Geelkerken te stellen, behandeld werden, zoo „partijdig“ zou zijn gepraesideerd. En een „inzonder“ in „Het Alg. Handelsblad“ zeide, dat die vergadering door mij niet eens was „voorgezet“. Later zeide de heer Naafs weer in een „Ingezonden“, waaruit een stukje werd opgenomen, dat het toch wel zoo was, en dat hij op deze zaak zou ingaan, als de betrokken „inzonder“ zijn naam noemde, hetgeen niet geschiedde. Men vraagt mij nu van onderscheiden zijden: „Wat is waarheid?“ „Ge zult het zelf toch wel weten“, zegt men.

Liefst laat ik dergelijke kwesties maar rusten. Er is in onzen tijd al herrie genoeg. Juist omdat er zoo veel „zoo maar weer“ beweerd wordt. Maar nu eenige lezers van ons blad erom vragen, wil ik wel zeggen:

a. de vergadering der classis Amsterdam, waar de eerste „vragen“ aan Dr G. werden behandeld, werd door mij niet gepraesideerd. De „eernaam“, „korporaal“ dien de heer Naafs me gaf, komt me dus niet toe.

b. de vergadering, waar de tweede reeks „vragen“ werden besproken heb ik door verschillende oorzaken niet kunnen bijwonen.

Een en ander is te controleeren in de notulen der betrokken vergadering.

J. W.

morphismen uit Gen. 11 vervangen door termen, die meer van theologische scholing bewijs aflegden; bijv. door de uitdrukking: „Jahwe daalde af“ te vervangen door: „Jahwe ontdekte zich“.

Of is misschien de „*verwarring van de spraak*“ de moeilijkheid, die de bezwaarde broeders op het standpunt van de synode maar niet overwinnen kunnen, terwijl ze er *zelf* raad mee weten, als men hen van de synodale koorden losmaakt?

Wij kunnen het haast niet gelooven, Indien werkelijk hier het bezwaar zou liggen, dan mag men van de bezwaarden vragen, wat ook dr Geelkerken gevraagd is; *zegt dan uw bepaalde moeilijkheden*; dan kan er over gesproken worden. In het algemeen reeds lijkt het uitgesloten, dat men niet aan „*werkelijke*“ talen zou willen denken. Daarover laat de tekst van Genesis elf naar zijn „klaarblijkelijken“ zin ons niet in twijfel. Ja, zelfs zeggen de meest wetenschappelijke commentaren, zonder al te veel omhaal, dat het hier gaat om werkelijke tegelbouw; en om een werkelijke taalkwestie; en om een werkelijke verstrooiing; en een werkelijke toren met (om met Gunkel te spreken) werkelijke étages; en om het werkelijke Babel, de werkelijke wereldmarkt en, in het kort werkelijk om werkelijke dingen. Kerkeraden, die met het Utrechtsch concept zouden willen worstelen, zouden dan ook een heelen zwaren dobber hebben tegen het heirleger van commentatoren van allerlei wetenschap, die er geen seconde aan denken, te meenen, dat de bedoeling van Genesis elf is: te verwijzen naar een soort *hoogere* werkelijkheid, dan de feitelijke, zintuiglijke waarneembare. Volgens allen is, wat het paradijs voor dr Geelkerken blijkt te wezen, ook van Sinear te zeggen — het is hun een „*geografisch*“ begrip; zelfs een *bepaald* geografisch begrip (Mc. Curdy, Hist., Proph. and the Mon. par. 111).

Werkelijk een taal-kwestie dus.

Mogelijk ligt de moeilijkheid in de „*verwarring*“ van de talen dan?

Indedaad, *deze* vraag heeft wel haar betekenis: *tot w onder die „verwarring“ hebben te verstaan*.

Volgen we nu den gang van het betoog, dat te Utrecht in de vastgestelde verklaring wordt saamgevat, dan is het de plicht van den synodalen broeder niet, te zeggen, wat de ander van die spraakverwarring heeft te denken, doch het is de taak van de indieners van deze motie, ons duidelijk te maken (wat ze beweren): dat de uitspraak der synode over Gen. 2 en 3 consequenties meebrengt, die men in de uitlegging van het verhaal der spraakverwarring niet zal aandurven.

Ik zie er niets van.

Wel zie ik iets anders. Ik geloof juist, dat elke opvatting van de spraakverwarring, die aan den Bijbel trouw blijven wil, en die het geloof van de autoriteit van het Schriftverhaal ook meebrengt naar Genesis elf, *alleen is te bewaren en te verdiepen op het door de synode ingenomen standpunt*.

Want dit is wel duidelijk, dat bij alle anthropomorphe uitdrukkingen en voorstellingen, die de schrijver van Genesis elf één ding wil leeren: dat de talen der menschen voor de katastrofe van den torenbouw niet verdeeld waren, zooals daarna ze dat wel geworden zijn; dat dus die spraakverwarring een *plotseling* intredend feit was;

en? Of hebben voorstelling van

elijke werken

in Parijs ge- dien liet ik vroeg hij mij: hij vroeg weer: orde ik Zeker,

kelijk in Parijs

k ben er wist og?

begrip. U. G. werkelijk tien

in Parijs zit dat briefje niet

alleen maar dus een voor

tien zilveren niet in eigen

leen maar een dat ge U de

het schaeen,

g, wanneer ik an?

liegt niet, maar teestelijken zin

oorde, spoedig t nemen“ zou u niet hebben

u spreken. Tus- zjen, wanneer en „dit is tien

geldt evenaar onderscheiden

geen breed uitlam

„dat zulk een at hoort ehters

bedenklijk ge- taal in „talge- zonder, spreekt ring te hooren

u kunnen toe- is nader toege-

Want daarover zeding nog iets

geding we hier zelfde richting

mogen zeggen. in Babel. Men

synode hand- „moeilijkheden synode getrouw,

eer, als het be- rekking tot: de en ook tot de rring den voor-

kingen betreft: v, dat de synode woord, stel, dat

wam neder, om derden der men-

kom aan, laat spraak verwar-

ht werd aange- trent de bedoe- sis 2 en 3“. En

Schriftbescho- men in de uit-

ie (Gods open- lende) uitdruk- sprake gekomen

t aannemen dat ad op de door

esties: of er in een werkelijke

aren werkelijke rkelijk aantrek-

een weinig ver- met Genesis elf

dienen, op dit port opgenomen

ggend lijkt haar uot maken tus-

uitdrukkingen hij tegen Assen

Genesis elf een en als: was dit

werkelijk „gaan wat dies meef

n, dat de Asser an het verschil

drukkungen in verkelijk verder

ibel op te knap- is) de anthropo-

gevaarlijke momenten brengt, het varen onder stralenden zonnemerkel, zinkend avondlicht, gesluisde morgenstille, altijd vol van afwisseling, verschillend van impressie, rijk geschakeerd van kleurenpracht. We leeren zien en opmerken, leeren verstaan de schoonheid van een groep wild-uitgegroeide boomen, een eenvoudig, belommerd huisje, een rietbewassen oever, in een woord van alles wat, gewoon opzichzelf, in z'n omgeving en onder bepaalde belichting een bijzonderen indruk maakt. En door dat alles krijgen we weer tal van typisch-Vlaamsche kiekjes. Want we gaan ook mee de Vlaamsche steden in, langs de Brugsche reien en de Damster Vaart, tot aan het strand van Blankenberge toe.

Maar er is nog meer, dat dit boek waarde geeft. De Groote, de Gladde en de Kleine zijn alle drie schilders, maar van verschillende opvattingen en uiteenlopende inzichten. De Groote is de man van het oude type, die schildert naar de werkelijkheid en op verhoudingen let, de Gladde en de Kleine zijn „jongeren“, wien het om den indruk te doen is, die meer letten op de visie, dan op de realiteit, en van hen is in 't bijzonder de Gladde een nieuwlichter, die vol zit van moderne theorieën en toepassingen.

Nu kiezen ze steeds hetzelfde onderwerp, als ze gaan schilderen, werken, onafhankelijk van elkaar, zonder naar den ander om te zien — en stellen dan de resultaten van hun arbeid naast elkaar ter vergelijking.

En dan begint het felle oppositie en nog feller verdediging. Theoretische beschouwingen over techniek en wezen der kunst worden door den een tegen den ander in 't geding gebracht, waarbij de Groote, de man van het oude, voortdurend overhoop ligt met den Gladde, den revolutionairen jongere, en de Kleine door puntige opmerkingen hist en aanvoert, beurtelings den een en den ander bijvallend. Een uiterst belangrijk, telkens zich herhalend discours, waaruit voor ons heel veel te leeren valt, en velerlei inzicht geboren wordt. Geestig is daarbij de ontmoeting op de Groote Markt te Brugge met een hyper-modernen schilder, wiens buitennissige inzichten zelfs den Gladde te machtig zijn en nieuwe stof geven aan den Groote om op z'n Vlaamsch te „sakkere“.

Wij zijn bij dat alles, als de „Stille Getuige“, luisterend met groote belangstelling en nieuwe denkbeelden winnend. Daarbij wordt de betekenis van dat alles ten zeerste verhoogd, door een schat van reproducties: fotografische opnamen, dus werkelijkheidsbeelden, en daarnaast schildersweergave in de verschillende mentaliteit, waarvan we lezen. Hetzelfde beeld komt soms driemaal terug, telkens geheel anders, omdat de opvatting een andere is, en dat doet met groote belangstelling lezen en vergelijken, zet al de discussies in praktijk om. Schier op iedere bladzijde vinden we zulk een illustratie en om dien rijkdom alleen is het boek onze toegewijde aandacht waard. Want zoo oot, dan is hier de illustratie werkelijk de verduidelijking, de verlichting van den tekst.

Het vermoeden rijst, dat de schilderstuk-reproducties werkelijk die zijn, waarover in het verhaal de gesproken wordt. Maar ze staan vermeld onder den eigen naam der Auteurs, zoodat we het niet met zekerheid kunnen zeggen. Als ons vermoeden juist is, ware het veel karakteristieker geweest den Groote en den Gladde en den Kleine, zooals we ze uit het boek kennen, ook in de weergave van hun werk zoo te laten. Arth Delen, Jos de Coene, Albert Saverys, blijkbaar het drietal, kennen we lang niet zoo goed als den Groote, den Gladde, den Kleine, en daarmee gaat iets van het instructieve verloren, dat Streuvels toch klaarblijkelijk in de veelvuldigheid van illustratie heeft willen leggen.

Maar ook zonder deze schildersweergave zijn de foto's meer dan voldoende, om ons Vlaanderen te doen zien, zooals de Auteur het heeft bedoeld: in elk opzicht een land van schoonheid, die niet in het grootse, maar in het eenvoudige en rechte bestaat, schoonheid, die leeft in velden en luchten, steden en dorpen, rivieren en wegen, overal, steeds even rijk.

Eén bezwaar moet ik echter nadrukkelijk van het overigens zoo mooie en aantrekkelijke boek vermelden: den veelszins ruwen toon. De kernachtige Vlaamsche taal van schilders, die in (vriendschappelijke!) woordenwisseling zijn, moge juist getroffen wezen, er is toch voor ons iets zeer stuitends in, zulke woorden te moeten lezen en aldus te moeten naspreken, zij het dan niet in klanken. 't Is waar, de Groote, die vooral de opbruisende klant is, is ook in dit opzicht raak getypeerd, meent het ook niet zoo kwaad, maar dat neemt toch ons bezwaar niet weg tegen den toon opzichzelf. Die is door vele vloekwoorden ontsierd, te meer jammer, waar overigens Streuvels vertelt met dat bekende geluid en die genoegelijke intonatie, die we uit zijn ander werk kennen.

Als proeve van Streuvels' literairen arbeid en van de eigenaardige Vlaamsche reis-verhalen is dit boek zeker onze aandacht waard. Het doet, om met den Auteur te spreken, ons hart op een karretje rijden.

C. T.

PERS-SCHOUW.

Over de Synode.

Het verleden week begonnen overzicht van de persuitingen, die met de Synode in verband staan, worde hier voortgezet. Natuurlijk begrijpt ieder, dat lang niet alles, wat vermelding waard zou zijn, me onder de oogen kwam, en dat van alles, wat onder de oogen kwam, ook nog niet weer alles plaats vinden kan. Bovendien is het niet ondienstig, mee te deelen, dat eenzijdig mijn persschouw niet de bedoeling heeft, alleen mijne te doen drukken, waarmee ik het onvoorwaardelijk en volkomen eens ben, maar dat m.i. anderzijds evenmin van wie de rubriek verzorgt, mag worden geëischt, dat hij alles maar een plaats zal geven, zonder schifting, van wat er zoo al eens beweerd wordt.

„De Hervorming“ (M. C. v. Mourik Broekman) zegt o.m.:

Het spreken over „détails“, alsof het van weinig belang is of de slang als duivel zichtbaar was enz., kan niet anders dan gevolg zijn van zelfmisleiding; er zijn geen details, wanneer men op het standpunt staat, dat in de Heilige Schrift de volle openbaring Gods in volkomenheid is gegeven. Ik kan mij voorstellen, dat een of ander gegeven nog raadselachtig is, maar van een tweede orde is het niet. Zoo goed als in de wetenschap elk ondergeschikt ding van principieele betekenis is in het geheel der wetenschap — om de feitelijke er van en om de conclusies, welke er uit te trekken zijn — zoo is ook voor een dogmatisch geconstrueerd geloof elke geringe zaak van even ingrijpend belang als welk sprekend feit ook. Het is dan ook begrijpelijk, dat de Synode der Kerk niet over de détail-punten van Genesis 2 en 3 kon heenglijden, en een zeker geluid van instemming wenschte.

Even later:

De eenmaal aanvaarde gereformeerde Leer kan geen zinnebeelddige voorstellingen de plaats doen innemen van historische feiten overleveringen. Geheel de rechtzinnige geloofsleer heeft zich op historische feitelijke gebaseerd. Zij kan en wil in hare beschouwingen niet spreken van zielswaarheden, maar van heilfeiten. Hoe diepzinnige bespiegelingen zij ook moge geven, zij herleidt deze nooit tot een wereld van innerlijke geestelijke gesteldheden, maar handhaaft zich welbewust als „matter of fact“ geloofwaardigheid. Hier ligt een kernverschil tusschen alle orthodoxie en alle modernisme.

Ten slotte zegt de auteur:

Mij dunkt, Rome moet met een eigenaardige Schadenfreude het geding Geelkerken hebben gevolgd en glimlachen. In Assen heeft men ons nagestaan. 't Is toch wel waar, dat alle wegen naar Rome leiden, dat het oer-protestantsche Assen ergens op een der heuvelen aan den Tiber ligt.

Blijkbaar lijdt hij ook al onder het misverstand, dat dezer dagen epidemisch dreigt te worden. Men schijnt niet meer te kunnen zien het verschil tusschen een confessie, die te allen tijde kan worden getoetst aan de H. Schrift en die dus zichzelf (als traditie) onderwerpt aan die Schrift enerzijds, — en de Roomsche gelijkstelling van Schrift en traditie anderzijds. Bij Rome hangt de heiligerklaring van de Schrift aan de autoriteit van de kerk, bij de Gereformeerden is de verhouding omgekeerd. Zoodat wie Rome een bijkantoor in Assen bezorgen wil, beginnen moet voor zichzelf en anderen het feit te verdoezelen, dat Rome zegt: zoo spreekt de kerk, en dat Assen zegt: zoo spreekt de Schrift; en daarom spreekt zoo de kerk.

In het „Algemeen Weekbl. v. Christendom en Cultuur“ zegt broeder Favonius ook al Anonymus:

Dit verraad der organische vrijheid heeft in ons land, ook onder de niet-Gereformeerden, zoo veel ontwaandiging gewekt, de zaak Geelkerken staat zoozeer in het midden van de algemeene belangstelling, dat het wel niet anders kan of de daad der Synode van Assen zal in de geschiedenis van ons geestelijke leven in Nederland worden geboekstaafd als een der eerste feiten van het herstel der geestelijke vrijheid, die door Broeder Marinus en de zijnen aan banden gelegd scheen te worden.

Blijkbaar heeft ook Favonius niet begrepen, dat hij niet tegen Assen te veld trekt, maar tegen de idee van een belijdende kerk, en dus ook tegen Dr Geelkerken, die bij herhaling verzekerde, dat hij die idee aanvaardde en dat zijn verdere ideeën met deze aanvaarding volkomen strookten. Ook Favonius is onder hen, die meenen, Dr G. te moeten verdedigen tegen anderen, en die in werkelijkheid zijn eigen uitingen zoo scherp mogelijk veroordeelen. Ze denken hem bij te vallen in de feiten van de laatste weken, en ze werpen in hem, wat hij tot de laatste weken toe als het hoogste van zijn ideaal en als zuivere belichaming ervan heeft uitgesproken.

Precies hetzelfde doet Prof. Obbink. Hij heeft het in den grond der zaak tegen het hebben van een belijdenis, dus ook tegen Dr Geelkerken, zoodat hij zich wil aandienen. Sprekend over „dogmen en belijdenissen“, zegt Prof. O.:

In deze (menselijke) geschriften is inderdaad elke twijfel of onzekerheid vrijwel uitgesloten; het is een sluitend systeem. En dit sluitend systeem kan voortreffelijk dienen tot het doel, waartoe de Schrift zich niet had willen leenen: de „objectieve“ zekerheid geven die een christenmens voor zijn geloof

nodig heeft. Objectief beteekent hier: „goddelijk“. Er was maar één fout gemaakt: men had men schelijke wijsheid geschoven in de plaats van het goddelijk woord. Doch zoolang men die fout niet ziet, zoolang is ze ook geen bezwaar: de behoefte aan „objectieve vastigheid“ is bevredigd. En zoolang de Gereformeerde Kerken daar haar „objectieve“ vastigheid zoeken — zij het ten onrechte — zoolang heeft ze het recht en den plicht van ieder lidmaat der kerk te eischen, dat hij zich conform die vastigheid gedrage. Wie daaraan wrikt, wrikt aan het bestaansrecht der Gereformeerde Kerken.

Onnoodig, op te merken, dat hier weer een van die looze beweringen is, die we meer aantreffen den laatste tijd. Want a. de belijdenis schuift niet menselijke wijsheid in plaats van het goddelijk woord, omdat ze slechts weergeeft, wat de kerk daarvan heeft verstaan; en b. indien dit laatste werkelijk zou zijn, wat Prof. O. ervan maakt, dan doet hijzelf er ook heel druk aan mee; alleen maar met dit verschil, dat bij hem het individu oneindig meer beteekent dan de gemeenschap der belijdende kerk.

Over enkele bijzonderheden volgen hier enkele op zichzelf staande uitspraken. Van Ds Kunst in de „Geld. Kerk“:

En wanneer men nu eens alle vooroordeel laat varen en rustig nadenkt, zal men toch moeten toestemmen, dat het voorbereiden der conclusies in besloten kring groote voordeelen heeft.

Er is dan veel meer waarborg, dat ieder der leden vrij en onafhankelijk zijn meening zal zeggen.

Men ontkomt zoo zelfs het dubbele gevaar dat iemand spreken of zwijgen zou ter wille van het publiek.

Dezelfde schrijft, in hetzelfde blad:

Sommigen maken zich bezorgd over de bestaansrecht van Assen, omdat zij daarin meenen te lezen, dat de Synode alle wetenschappelijk onderzoek in betrekking tot Genesis 2 en 3 heeft afgesneden.

Deze opvatting is onjuist.

In het antwoord der Synode op het adres der Heeren Dr. de Gaay Fortman c.s. is dit duidelijk uitgesproken.

Men leze en overdenke dat.

De Synode heeft slechts ontrentbaar geoordeeld een opvatting omtrent in Gen. 2 en 3 meegedeelde feiten, die ons op de lijn der Ethischen brengen zou.

Ten tweede moet er wel aandacht aan worden geschonken, dat in bovengenoemd adres sprake is van een „organische Schriftbeschouwing“.

Die uitdrukking is lang niet ongevaarlijk omdat zij onduidelijk is.

Zij mag niet verward worden met de organische Schriftinspiratie, waarvan wij wel weten wat zij beteekent.

Daarnaast staat van Ds Renting in dit orgaan deze opmerking:

Zou het niet gewenscht zijn, als zij, die van dicht bij of uit de varie Dr Geelkerken willen volgen, zich zelf eens gingen afvragen: Welke geestelijke winst brengt me dat volgen?

Men heeft er zich zelf nog niet eens aan gewaagd, om een oplossing te geven van het „probleem“, dat men in Gen. 2 en 3 meent te vinden.

Welke richting men bij het zoeken van die oplossing wil inslaan, is nog volkomen onbekend.

Ds v. Lummel zegt in de „Geref. Kerkb. bl. Brielle“:

Wat de Bijbel ons als geschiedenis verhaalt, moet geschiedenis, dat wil zeggen, mededeeling van feiten blijven.

Elke uitlegger begrijpt wel, dat in den Bijbel tal van beelden, gelijkenissen, droomen en gezichten voorkomen, waarvan de klaarblijkelijke bedoeling is, dat ze niet letterlijk zullen worden verstaan.

In „Friesch Kerkblad“ zegt Ds H. S. Bouma:

Zoo wordt er o.a. gezegd, dat men te Assen de vrijheid van exegese aan de kerken heeft ontnomen. Dat is iets, dat de kerken natuurlijk niet mogen dulden, willen ze hun Protestantisch karakter tenminste bewaren, en wanneer zoo iets gezegd wordt, dan zijn we heel spoedig geneigd, om Dr Geelkerken te beschouwen als een strijder, die het recht aan zijn kant heeft en tegen wiens afzetting daarom moet worden geprotesteerd.

Maar is het wel waar, dat het ging om een exegese-kwestie?

Daarvan is nu juist niets gebleken, allermint van den kant van Dr Geelkerken zelf. Tot in den treure heeft hij herhaald, dat hij geen exegese heeft, dat hij geen Oud-Testamenticus is, dat hij geen geloofsbezwaar heeft tegen de traditionele opvatting. Men moet dan toch wezenlijk durf hebben, om waar het zoo staat, nog te spreken van een kwestie van exegese!

Ter afwisseling voegen we hier een uitspraak van den modernen Prof. Oort in (uit „De Hervorming“):

Wat in deze dagen omgaat bij Dr Geelkerken en zijn aanhangers geeft er een blik in: zij gelooven aan het Paradijsverhaal als historie, maar willen het uitleggen, wetenschappelijk behandelen; is dat het geheel of een deel er van als zinnebeeld opvatten? Neen, volstrekt niet. Wat dan? Ja; wat dan? Wie zal dat precies omschrijven?

Ik herinner mij zeer goed, dat het met mij 'n zeventig jaar geleden juist zoo gegaan is. Evenals in mij zal het met eenigen, wellicht velen hunner gaan: meertijd valt het historisch karakter van het verhaal reddeloos. Is dat omdat hun kennis vermeerdert? Neen; maar zijzelf veranderen.

Prof. Bot

Zij die gestelde m eens afvra jischen we en het mis meenden, te handhav standpunt. nisch wille eigen vers onder den drijven op

Ten aanz de Synode. leeraar:

Het geve kerkeraa andere ke of de syno niet kunne degenen di het recht band te ku de General zelfs de wilde zich

En even

Toen du verzette te kon het m kerkeraad-maakerij we

Dit klein van het kr en de vrij de belijden De mindere digen van de handh

Van Prof in hetzelfde

Indien e kwaads e behoorende waartoe d kelijkheid

Dan is groeide, o

Dan is idee de we

Dan is, nistele we

Dan is e behoorde

In één met den ljkheid, ee

Aan des Dr Geel maar hij v wijze hier

In „De over de be

Te Dorc kende Car in deze g

voelen gela aan het g en Gomar heeft niet

gekomen, een verde door de

namen we versterken

gehandeld

Just, om bezwaarde

Assen hoo eigen reden loochenen

Over de weinig tijd

Over de met Dr G

Geelkerken voorgeloge

vraagd, zo Synode st

tijd toe, e dit uitstel

Van ove dien Dr G

en de Syn der hene

Maar zo kerken zel te hebben

antwoord, aan de S

En over keraad van

hoorzaamhe

tal, zijn ve

zeer veel a

De Genee

lijk geduld

welgenheis

raad uitee

en door d

Commissie

gebracht

hoor en w